

Länsstyrelsen
Västmanlands län

Bevarandeplan för Natura 2000-området

Vrenninge

Områdeskod: SE0250151

Areal: 76,9 ha

Kommun: Sala

Lägesbeskrivning: ca 14 km väster om Sala

Ägandeförhållanden: Privat och Naturvårdsverket

Områdestyp: Natura 2000-område enligt art- och habitatdirektivet 1998 och fågeldirektivet 1998

Ingående naturtyper: Fuktängar (6410) och mindre vattendrag (3260)

Ingående arter: brushane, grönbena, kornknarr, sångsvan, trana och törnskata

Nuvarande skyddsform utöver Natura 2000:

Samrådsområde med samrådsplikt för vissa verksamheter. Området omfattas till största delen av EU:s miljöersättningar.

© Bakgrundskartor Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

Innehåll

1	Vad är Natura 2000?	3
1.1	Bevarandeplan	3
1.2	Tillståndsplikt och samråd.....	3
1.3	Exempel på annan lagstiftning för området.....	4
2	Beskrivning av områdets bevarandevärden	4
2.1	Områdesbeskrivning	4
2.2	Bevarandesyfte	5
2.3	Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet.....	5
2.4	Ingående arter enligt fågeldirektivet.....	6
2.5	Definition av naturtyper samt bevarandemål.....	6
2.5.1	Mindre vattendrag (3260)	6
2.5.2	Fuktängar (6410).....	7
2.6	Exempel på hot mot naturtyperna.....	8
2.7	Arternas ekologiska krav och bevarandemål	10
2.7.1	Sångsvan (<i>Cygnus cygnus</i>).....	10
2.7.2	Kornknarr (<i>Crex crex</i>).....	10
2.7.3	Trana (<i>Grus grus</i>).....	11
2.7.4	Brushane (<i>Philomachus pugnax</i>) & Grönbena (<i>Tringa glareola</i>)...	11
2.7.5	Törnskata <i>Lanius collurio</i> (A338).....	12
2.8	Exempel på hot mot arterna.....	12
2.9	Bedömt bevarandetillstånd	13
3	Bevarandeåtgärder	13
4	Uppföljning	14
5	Förankring av bevarandeplanen med tillhörande naturtypskarta	15
6	Referenser	15

1 Vad är Natura 2000?

Länderna inom EU samarbetar för att bevara det europeiska växt- och djurlivet för framtida generationer, genom att bygga upp ett s.k. *ekologiskt nätverk* av naturområden som kallas Natura 2000. Arbetet grundas på två EU-direktiv, *fågeldirektivet* och *art- och habitatdirektivet*. Avsikten med områdena är att bevara speciella, i EU-direktiven bestämda naturtyper och arter.

1.1 Bevarandeplan

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning (17 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.). Detta görs i en särskild bevarandeplan. I planen ska finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets naturtyper och arter samt behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska beskrivas. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. Informationen i bevarandeplanen ska underlätta tillståndsprövningar enligt miljöbalken samt utgöra ett stöd för förvaltningen av området. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t.ex. beslut om naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap, vilket för det enskilda området kan skilja sig något från vad som är beslutat av regeringen. Länsstyrelsen har för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man från de faktiskt förekommande naturtyperna och arterna, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar i området ändras.

1.2 Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada Natura 2000-områdenas värden krävs, enligt 7 kap 28a § miljöbalken, tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Även *verksamheter eller åtgärder utanför ett Natura 2000-område omfattas av tillståndsplikt, om de på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området*. Så kan t.ex. byggnation av väg eller hus, avverkningar i eller i omedelbar närhet av ett Natura 2000-område samt alla åtgärder som kan påverka hydrologin i området, vara tillståndspliktiga. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka miljön i ett område, bör man samråda med Länsstyrelsen innan man påbörjar en åtgärd. Om det rör sig

om en skogsbruksåtgärd ska man i stället samråda med Skogsstyrelsen innan åtgärden påbörjas.

Tillstånd krävs inte för skötsel- eller förvaltningsåtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området, eller för verksamheter som påbörjats före och pågick den 1 juli 2001. Förändringar av sådana verksamheter kan däremot vara tillståndspliktiga.

Om ett nekat tillstånd innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras, har verksamhetsutövaren rätt till ersättning.

1.3 Exempel på annan lagstiftning för området

Natura 2000-området Vrenninge berörs även av annan lagstiftning. Här nedan listas några regelverk inom natur och miljö, som styr vad man får göra i området.

- Området är samrådsområde enligt förordningen (1998:904) om tänker och anmälan för samråd.
- Delar av objektet berörs av strandskydd, som omfattar land- och vattenområdet intill 100/300 m (insjöar) resp. 25 m (vattendrag) från strandlinjen (7 kap 13-18 § miljöbalken).
- Det krävs tillstånd för att få sätta ut fisk i vattendraget enligt 2 kap 16 § förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen.
- Samtliga fåglar i området är skyddade enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845), vilket innebär att det är förbjudet att avsiktligt fånga eller döda fåglar, avsiktligt störa fåglar, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder, och avsiktligt förstöra eller samla in ägg. Det är även förbjudet att skada eller förstöra fåglarnas fortplantningsområden eller viloplats. Det råder förbud mot markavvattning i Svartaområdet (11 kap miljöbalken).

2 Beskrivning av områdets bevarandevärden

2.1 Områdesbeskrivning

Området består huvudsakligen av låglänta årligen översvämmade fuktängar belägna längs med Svartån, strax söder om Fläcksjöns utlopp. Ängarna har en lång hävdkontinuitet i form av slätter och hyser många natur- och kulturvärden som är knutna till slätterhävd. Markerna väster om Svartån har tidigare varit igenvuxna och genomgått restaurering i form av röjningar m.m. Tidvis har dessa marker betats men efter en andra restaurering slättras de flesta av dem idag.

Svartåns vattenståndsvariation medför att ängarna översvämmas rikligt varje vår och i genomsnitt vart 10:e år är översvämningarna så omfattande att det är svårigheter med slätterhävden. Översvämningens markerna utgör en mycket viktig

rastlokal främst på våren för många and- och vadarfåglar. Busk- och trädskikt saknas i princip på hela området.

2.2 Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv eller fågeldirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper och arter som förekommer i området och som ingår i dessa direktiv.

Prioriterade bevarandevärden

Vid målkonflikter ska naturvärden knutna till områdets hävdpräglade fuktängar prioriteras före övriga naturvärden.

Motivering

Till Vrenninges hävdade fuktängar kan knytas en mångfald av häckande, rastande och födosökande fåglar samt ett rikt insektsliv. Även en välutvecklad kärlväxtflora präglad av bete/slätter finns. Dessa naturvärden är i hög grad beroende av en kontinuerlig hävd i form av bete/slätter.

Prioriterade bevarandeåtgärder

För att säkerställa att den utpekade Natura 2000-naturtypen och arterna bevaras är det nödvändigt att naturvårdande skötselåtgärder i form av bete/slätter genomförs årligen.

2.3 Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

Tabell 1. De naturtyper enligt art- och habitatdirektivet (fullständigt namn på naturtypen anges inom parentes) som förekommer i området, deras areella utbredning (areal i regeringsbeslut inom parentes) samt bevarandestatus. Naturtypernas ungefärliga utbredning framgår av kartbilagan.

Kod	Naturtyp	Areal (ha)	Bevarandestatus
3260	Mindre vattendrag (Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor)	5,7	Ogynnsam
6410	Fuktängar (Fuktängar med blåtåtel eller starr)	68,9 (69,0)	Gynnsam

* = Prioriterad naturtyp

2.4 Ingående arter enligt fågeldirektivet

Tabell 2. De fågelarter enligt bilaga 1 i fågeldirektivet (markerade med *) som förekommer i området, övriga våtmarksfåglar som skyddas enligt fågeldirektivet samt arternas bevarandestatus.

Kod	Art	Bevarandestatus
A038	Sångsvan	Gynnsam
A122	*Kornknarr	Osäker
A127	Trana	Gynnsam
A151	Brushane	Osäker
A166	Grönbena	Osäker
A338	Törnskata	Osäker

2.5 Definition av naturtyper samt bevarandemål

2.5.1 Mindre vattendrag (3260)

Definition av naturtyp

Små till medelstora naturliga vattendrag eller delar av vattendrag i flacka landskap samt i skogs och bergslandskap. Naturliga vattenståndsfuktuationer och skiftande vattendynamik skapar en variation av strandmiljöer och bottnar med förutsättningar för hög biologisk mångfald. Vattendragen har en vegetation med inslag av flytblads, undervattensväxter och/eller akvatiska mossor.

Naturtypen kan delas upp i två undergrupper, en ”flytbladstyp” och en ”mosstyp”. ”Flytbladstypen” utgör hela eller delar av vattendrag i jordbrukslandskap eller andra flacka delar av avrinningsområdet. Dessa vattendrag är mer eller mindre lugnflytande, relativt öppna (solbelysta) och har ofta ett relativt näringsrikt sediment. ”Mosstypen” utgör naturliga vattendrag med förekomst av olika arter vattenmossa (t ex *Fontinalis* spp) och annan karaktäristisk vegetation. Även dessa vattendrag kan i delar vara öppna och solbelysta, men har generellt mer strömmande vatten och steniga bottnar.

Naturtypen omfattar vattendrag av strömmordning mindre än 4 och/eller en årsmedelvattenföring lägre än 20 m³/s. Naturtypen avgränsas mot land av medelhögvattenlinjen.

Vattendragen inom naturtypen bör ej vara avsevärt påverkad av eutrofiering eller försurning. Den fysiska påverkan i huvuddelen av vattendragets sträckning bör, för att klassas som naturtyp, vara begränsad.

Beskrivning av naturtypen i området

Den här delen av Svartån rinner genom ett flackt landskap där vattenfluktuationer regelbundet leder till att fuktängar översvämmas i samband med vårflood. Detta gynnar bland annat många fåglar som är knutna till naturtypen. Svartåns fåra ringlar svagt genom landskapet. Vattendjupet är cirka 2 meter och hastigheten på vattnet är lugnflytande. Bottensubstratet består till övervägande del av mjuka

bottnar av lera och organiskt material. I ån växer bland annat gul näckros, löktåg, starr, gäddnate, bladvass och igelknopp.

Vrenninge utgör en del av en vattenförekomst enligt vattenförvaltningsarbetet. Vattenförekomsten heter Svartån: mellan "Skultuna" och Hällsjön. Vattenförekomsten ska nå miljö kvalitetsnormen god ekologisk och kemisk status. Den ekologiska statusen i vattenförekomsten bedöms idag som måttlig. Det är bedömning av kiselalger som ger denna bedömning¹. Kiselalgerna domineras av organismer som gynnas och kan dra nytta av höga näringshalter i vattnet. Även näringsämnen och fisk stödjer denna bedömning.

Fiskfaunan i den här delen av Svartån representeras av abborre, braxen, lake, benlöja och mört.

Den här delen av Svartån är påverkad av mänskliga aktiviteter. En allt för stor tillförsel av näringsämnen har lett till att Svartån som helhet bedöms vara övergödd. Bedömningen baserar sig på undersökningar av kiselalger och näringsämnen. Vattenfåran i den här delen av Svartån har påverkats av rätning och rensning, vilket lett till att fåran fått ett rakare och snabbare förlopp.

Bevarandemål för naturtypen

Vattendraget har en opåverkad flödesdynamik och påverkas av Svartåns vattenfluktuationer så att den översvämmar de omgivande strandängarna regelbundet. Vattendragets sträckning är i stort sett naturlig och är inte negativt påverkad av rensning eller dikning. Bottensubstratet är inte onaturligt igenslammat. De arter som återfinns i vattendraget hör naturligt till miljön. De för naturtypen typiska vandrande arterna, t.ex. stensimpa, kan vandra fritt inom det utpekade vattendraget.

Skötselåtgärder för naturtypen

Skötselbehov saknas.

2.5.2 Fuktängar (6410)

Definition av naturtyp

Hävdpräglade fuktängar med blååtrel eller starr nedanför trädgränsen. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Hävdgynnade arter skall finnas.

Två undertyper finns:

¹ <http://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA56727807#pagemodule15>

6410 a) Fuktängar på neutrala till alkaliska, kalkrika jordar med ett varierande vatteninnehåll, ofta relativt artrika. Här ingår bl.a. ”kalkfuktängen”.

6410 b) Fuktängar på surare jordar, ibland torvrika, med blåtåtel, tåg- och starrarter. Typen varierar beroende på hävd och hävdintensitet.

Beskrivning av naturtypen i området

I Vrenninge förekommer den senare undertypen; fuktängar på surare jordar. Fuktängarna slås årligen och är till större delen helt öppna. Arealen fuktäng är 69 ha.

Bevarandemål för naturtypen

Fuktängarna är präglade av slåtter eller bete och hyser en hävdgynnad flora med inslag av typiska arter. Marken är fuktig till våt och hydrologin är inte negativt påverkad av dikning. Ängarna är övervägande helt öppna, men enstaka lägre buskar kan förekomma i diken och i kanterna av området som brynmiljöer mot intilliggande skogar och åkermarker. Svartån som rinner igenom ängslandskapet har så pass naturliga vattenfluktuationer att den översvämmar fuktängarna regelbundet vid vårflod. Detta gynnar bl.a. många fåglar som är knutna till naturtypen.

Skötselåtgärder för naturtypen

Hävd i form av årligt bete/slåtter är nödvändigt för att bevara fuktängarnas naturvärden.

2.6 Exempel på hot mot naturtyperna

En komplett lista över samtliga aktuella och potentiella hot mot naturtyperna är inte möjlig att upprätta. Här listas ett urval hot som i det här området bedömts som mest relevanta.

Läckage av näringsämnen från jordbruksmark, enskilda avlopp, vägar m.m. inom Svartåns avrinningsområde påverkar bevarandestatusen hos livsmiljön *Mindre vattendrag (3260)* negativt genom att det leder till eutrofiering (övergödning) av vattenmiljöer.

En växtodling i strandnära områden, särskilt i kombination med **rensade diken** ökar risken för erosion, vilket medför att det blir ökade mängder lerpartiklar i vattnet. Detta leder till ökad belastning av fosfor och att vattenmiljöer så småningom växer igen.

Förändring av områdets hydrologi och vattenståndsfluktuation är ett hot mot naturtypen fuktäng (6410) eftersom de är beroende av en intakt hydrologi och en regelbunden översvämning från Svartån. En förändring i hydrologin och vattenståndsfluktuationerna förändrar livsmiljön för bl.a. vegetationen samt områdets rastande fåglar. Detta kan leda till ökad igenväxning av strandkanterna. Det är därför viktigt att åtgärder som sker i och utanför området bedrivs på ett sådant sätt att de inte påverkar hydrologin eller översvämningarna i området

negativt. Den verksamhet som har störst negativ påverkan på vattenståndsfluktuationerna och hydrologin är regleringen av Svartåns vattenflöde. Exempel på andra åtgärder med negativ påverkan är dikning i eller i anslutning till området.

Vandringshinder för vattenlevande djur utgör ett hot mot för fisk och övriga vattenlevande djurs naturliga rörelsemönster.

Vidare kan **utsättning av främmande arter eller fiskstammar** uppströms eller nedströms de utpekade vattendragen ändra konkurrensförhållanden, sprida smitta och/eller ge upphov till mindre livskraftiga hybrider i vatten.

Utebliven eller för svag hävd medför att fuktängarna växer igen med träd och buskar. Igenväxningen konkurrerar ut flera hävdgynnade och för naturtypen karaktäristiska arter såsom hävdgynnade kärlväxter och vadarfåglar.

För tidig eller för sen slåtter missgynnar många typiska ängsväxter och fåglar. Om slåttern sker före 10 juli har många blommor inte hunnit gå i frö och de kommer då inte att kunna föröka sig till nästa år. De markhäckande vadarfågelnarna missgynnas också av tidig slåtter då de störs och bona kan förstöras. Om slåttern sker efter 31 augusti har näringen från många växter hunnit gå tillbaka till marken och slåttern får då inte den utmagrande effekt som bidrar till artrikedomen.

Felaktig slåtter, t.ex. med slitande röjsnören eller för låg slåtterhöjd, kan skada växterna i fuktängarna. För hög slåtterhöjd gör att det blir förna av den kvarvarande grässvålen, vilket gödslar marken och tränger undan många hävdgynnade arter. Att lämna enstaka tufsar med högre vegetation är däremot inte ett hot mot naturtypen, utan snarare gynnsamt för vissa fåglar som placerar sina bon i sådana miljöer.

Näringstillskott, t.ex. i form av tillskottsutfodring, näringsläckage från intilliggande åkrar och avlopp, gödsling eller kvarliggande hö efter slåttern, är ett hot mot den artrika markfloran i fuktängarna. Det gör att enstaka, mer näringsälskande växter såsom nässlor och älgört konkurrerar ut de för naturtypen typiska arterna.

Markexploatering och annan markanvändningsförändring samt utsläpp från punktkällor i objektet eller i angränsande områden kan helt eller delvis förstöra naturvärdena. En direkt exploatering av området, t.ex. grävning, dikning eller schaktning, eller byte av markanvändning, t.ex. till åker- eller skogsbruk, kan leda till att naturtypen försvinner helt. En exploatering eller ändrad markanvändning, liknande nämnda exempel ovan, i angränsande områden kan leda till negativa kanteffekter på fuktängarna, t.ex. genom näringsläckage från åkrar eller skugga från en granskog. Utsläpp från punktkällor i Svartåns vattensystem är ett ytterligare hot då fuktängarna skulle påverkas negativt vid översvämningen.

2.7 Arternas ekologiska krav och bevarandemål

2.7.1 Sångsvan (*Cygnus cygnus*)

Artens ekologiska krav

Sångsvanen häckar i grunda, vegetationsrika vatten. Den kräver god tillgång på undervattensväxter under häckningssäsongen, liksom lämplig och god tillgång på grön växlighet under vintersäsongen. Arten kräver relativt ostörda områden under sin flyttning och övervintring.

Artens förekomst i området

Vrenninge utgör en rastlokal för sångsvan som dagtid söker föda på fuktängarna.

Artens bevarandemål

Målet är att arten även i framtiden nyttjar Vrenninge som rastlokal regelbundet, men förekomsten av arten kan variera mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Sångsvanarnas livsmiljö i Vrenninge har samma bevarandemål som naturtypen fuktäng (6410).

2.7.2 Kornknarr (*Crex crex*)

Artens ekologiska krav

Artens viktigaste biotoper utgörs av fuktiga och våta, trädfria ängsmarker där växtligheten domineras av gräs- och starrarter, ofta tillsammans med andra fuktmarksarter som svärdsilja och kaveldun. Arten förekommer även på odlad mark som klöverfält, betesvallar och sädesfält, förutsatt att marken inte är alltför väl-dränerad och att jordbruket är något så när småskaligt med rikliga utbud av impediment och kantzoner (öppna diken, örtrika kanter mot stengärdesgårdar eller åkerholmar samt fleråriga trädor och annan ej odlad mark i anslutning till sjöar, vattendrag eller små kärr). Enstaka spridda buskar, häckar eller små vassruggar nyttjas av de revirhävande hanarna. Äggen läggs ganska sent på sommaren och ungpullar påträffas regelbundet i slutet av juli-augusti. Födan utgörs framför allt av insekter och smådjur men även ogräsfrön och växtdelar.

Artens förekomst i området

Kornknarren har flera revir i Svartådalsområdet och Vrenninge utgör en av de lämpliga biotoperna för kornknarr.

Artens bevarandemål

Kornknarren har flera revir i Svartådalsområdet och Vrenninge utgör en av de lämpliga biotoperna för kornknarr. Målet är att området även i framtiden utgör en del av artens födosöks- och häckningsområde i Svartådalen och att arten påträffas här regelbundet, men förekomsten kan variera naturligt mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Kornknarrrens livsmiljö i Vrenninge har samma bevarandemål som naturtypen fuktäng (6410).

2.7.3 Trana (*Grus grus*)

Artens ekologiska krav

Tranan häckar på sankt sjö- eller havsstränder, på våta myrmarker, på vattensjuka hyggen omgärdade av sumpskog, vid större slättsjöar, i öppna kärr, i sänkta sjöar och andra större eller mindre våtmarker. Ett gemensamt krav, oavsett val av habitat, är att tranorna har möjlighet att bygga boet oåtkomligt för marklevande rovdjur, dvs. alltid omgärdat av vatten. Under häckningstid lever tranorna av rötter, skott och andra vegetabilier samt insekter, blötdjur, grodor, småfisk m.m.

Artens förekomst i området

Vrenninge utgör en rastlokal för tranan som dagtid söker föda på fuktängarna.

Artens bevarandemål

Målet är att arten även i framtiden nyttjar Vrenninge som rastlokal regelbundet, men förekomsten av arten kan variera mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Tranans livsmiljö i Vrenninge har samma bevarandemål som naturtypen fuktäng (6410).

2.7.4 Brushane (*Philomachus pugnax*) & Grönben (*Tringa glareola*)

Artens ekologiska krav

Arterna kräver rastplatser med en mosaik av gräsmarker (gärna hävdade), öppna dy- och jordtytor och grunda vattensamlingar. Särskilt blå bård är viktigt. Båda arterna har en nordlig resp. sydlig population i Sverige. Den nordliga häckar på fuktiga norrländska myrar medan den södra populationen häckar i anslutning till hävdade strandängar med närhet till dy och vattenytor dvs. blå bård. Båda arternas sydliga populationer visar en neråtgående trend och för att arterna ska vända trenden behövs det återställas våtmarker med hävdade strandängar.

Artens förekomst i området

För båda dessa arter utgör Vrenninge en rastlokal när fuktängarna är översvämmade.

Artens bevarandemål

Målet är att arterna även i framtiden nyttjar Vrenninge som rastlokal regelbundet, men förekomsten av arterna kan variera mellan åren. Deras livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Brushanens och grönbenans livsmiljö i Vrenninge har samma bevarandemål som naturtypen fuktäng (6410).

2.7.5 Törnskata *Lanius collurio* (A338)

Artens ekologiska krav

Törnskatan behöver tillgång på öppna marker (främst jordbruksmark, men även kalhyggen) med rik insektsförekomst på varma, solbelysta lokaler. Häckningslokalerna bör ha god tillgång på attraktiva insektsmiljöer i form av blommande och bärande buskar (t.ex. nypon, slån eller björnbär) i kombination med öppna partier, t.ex. kortbetade gräsytor. På jordbruksmark föredrar törnskatan en mosaik av betade och mindre hårt betade ytor där artdiversiteten för växter och insekter är hög. Optimala hyggen för törnskatan karaktäriseras av hyggen utan fröträd och/eller högskärmar, d.v.s. den gamla typen av hyggen. Generellt får törnskatan fler ungar på hyggen än på jordbruksmark beroende på lägre predation. Törnskatan föredrar hyggen som planteras med gran. Dessa nyttjas till cirka 15 år efter planteringen. Arten hävdar revir och rör sig då inom ett område i storleksordningen 5 ha. Törnskatan övervintrar i tropiska östra och södra Afrika.

Beskrivning av arternas förekomst i området

Arten förekommer inom området.

Artens bevarandemål

Artens livsmiljö har delvis samma bevarandemål som naturtypen fuktäng (6410). Målet är att arten även i framtiden förekommer i området, men antalet kan variera naturligt mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd.

2.8 Exempel på hot mot arterna

En komplett lista över samtliga aktuella och potentiella hot mot arterna är inte möjlig att upprätta. De hot mot naturtyperna som presenterats tidigare i bevarandeplanen, kan i de flesta fall även betraktas som hot mot arterna. Här nedan listas ytterligare, mer artspecifika exempel på vad som ingår i hotbilden.

Röjning av insektsrika biotoper t.ex. blommande träd och buskar samt välutvecklade bryn i kanterna av området och i markerna runt omkring området, medför ett sämre utbud av många insektsgrupper som är en livsnödvändig föda för många arter.

En alltför intensiv fågeljakt skulle utgöra ett stressmoment och kan medföra försämrade rastmöjligheter för fågelarterna. Det är därför viktigt att jakten bedrivs i en form som inte äventyrar arternas möjlighet att utnyttja Vrenninge som häck- och rastplats.

Tidig och mekaniserad slåtter (bl.a. av fodervallar) utgör ett stort hot mot kornknarren eftersom ungarna är stora nog att springa undan för slåtteraggregatet först i slutet på juli-augusti. Detta har blivit ett växande problem i samband med

ett utökat ensilageuttag som medfört ytterliggare tidigarelagd slåtter. På många platser sker detta redan i maj då ägg och ungar massakreras. Vad gäller slåtterängarna i Vrenninge är det ett hot mot kornknarren om slåttern sker före 1 augusti på de ängar där de häckar.

Dikning, förtorkning av närliggande landskap eller andra hydrologiska förändringar kan innebära försämrade livsmiljöer för de flesta av fåglarna. Ett stort hot mot arterna är att grunda sankmarker påverkas av jordbruket – mader och fuktängar dräneras och överförs till åkermark medan åar eller grunda sjövikar vallas in för att förhindra översvämning. En allmän ”förtorkning” av landskapet (täckdikning, dikning av skogsmark etc.) liksom omföring av lövträdsrika marker till täta produktionsskogar av barrträd medför minskad förekomst av insekter, och groddjur m.m. vilket ger ett drastiskt försämrat födounderlag.

2.9 Bedömt bevarandetillstånd

Gräsmarkerna i området är generellt sett väl hävdade och igenväxningsvegetation förekommer i liten utsträckning. Bevarandetillståndet bedöms vara gynnsam för naturtypen fuktäng.

3 Bevarandeåtgärder

Tillståndsplikten enligt Natura 2000 är i sig ett skydd för Vrenninge.

Vrenninge är ett samrådsområde, vilket innebär att arbetsföretag såsom att dika, dikesrensa, dämna eller invalla, markbereda, kalka, och dylikt alltid måste föregås av anmälan för samråd innan företaget utförs.

Länsstyrelsen avser att bilda naturreservat av de delar av Vrenninge som ägs av Naturvårdsverket. För övriga delar finns för närvarande inga planer för att bilda naturreservat. Inrättande av naturreservat av dessa delar får övervägas om syftet och bevarandemålen i denna plan inte kan uppnås.

Det är viktigt att säkerställa en god hävd på områdets fuktängar (6410). I princip hela området omfattas av EU:s miljöersättningar för betesmarker och slåtterängar, vilket idag bedöms som en tillräcklig bevarandeåtgärd. Inom miljöersättningen föreskrivs bl.a. att marken skall hållas fri från träd och buskar av igenväxningskaraktär, vara väl avbetad/skördad vid säsongens slut samt när på året slåtter/bete ska ske. Även tillskottsutfodring och sambetning med gödslade marker regleras i miljöersättningens åtagandeplan. I händelse av att miljöersättningen ändras eller övergår till någon annan form som motsvarar dagens stöd bör nya avtal tecknas. Om miljöersättningen skulle upphöra bör ett skötselavtal mellan brukare och naturvårdsförvaltaren tecknas för att säkerställa att bevarandeplanens mål uppnås.

EU:s vattendirektiv² utgör grunden för Sveriges arbete med vattenförvaltning. Målet med arbetet är att sjöar, vattendrag och grundvatten ska uppnå god ekologisk och kemisk status. Arbetet pågår i sexårscykler där regelbundet klassar tillståndet i sjöar, vattendrag och grundvatten³. Detta för att avgöra vilka vatten som har tillräckligt bra kvalitet och vilka som inte har det. Arbetet sammanfattas i en förvaltningsplan. De vatten som inte når upp till de ställda miljö kvalitetskraven om god ekologisk och kemisk status tas upp i ett åtgärdsprogram. I åtgärdsprogrammet beskrivs de åtgärder som behöver genomföras för att dessa vatten ska kunna nå god ekologisk och kemisk status⁴. Om föreslagna åtgärder i Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram genomförs kommer också gynnsam bevarandestatus att kunna uppnås i Svartån.

De mest kostnadseffektiva åtgärder som föreslås i Svartåns avrinningsområde är åtgärder kopplade till jordbruksmarken och att göra, de vandringshinder som finns i anslutning till det här området, passerbara för fisk och övrig vattenlevande organismer. Det är t ex anläggande av våtmarker som fångar näringsämnen, anpassade skyddszoner, anpassad spridning av stallgödsel och strukturkalkning.

Vid misstanke om häckning av kornknarr i anslutning till Natura 2000-området dvs de år när man noterat spelande hanar är det önskvärt att minska de negativa effekterna vid ensilageskörd eller slåtter. Då är det att föredra att klippa inifrån centrum och utåt. Detta medför att ungarna har möjlighet att springa undan genom oklippt vegetation. Vidare bör det avsättas refuger av högre vegetation i anslutning till de klippta fälten för att kornknarren skall få skydd under resten av häckningssäsongen.

4 Uppföljning

De mål som har angetts i bevarandeplanen ska följas upp. Bevarandemålen kommer att följas upp med olika tidsintervall beroende på vilken naturtyp eller art som berörs. Uppföljningen kommer framför allt att ske i skötselkrävande objekt. Naturtyper som inte är skötselkrävande kommer att följas upp där Länsstyrelsen anser det särskilt motiverat, samt i ett mindre antal objekt som ingår i den nationella uppföljningen av Natura 2000.

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (**Vattendirektivet**).

³ <http://viss.lansstyrelsen.se/>

⁴ <http://www.vattenmyndigheterna.se>

5 Förankring av bevarandeplanen med tillhörande naturtypskarta

Framtagandet av den uppdaterade bevarandeplanen med tillhörande naturtypskarta har förankrats hos berörda enligt följande:

- Förslag till naturtypskarta med tillhörande lista över arter och naturtyper remitterades till berörda markägare, myndigheter m.fl. 2011.
- Förslag till uppdaterad bevarandeplan med tillhörande naturtypskarta remitterades till berörda markägare, myndigheter m.fl. november 2017.

6 Referenser

ArtDatabanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Länsstyrelsen i Västmanlands län 1993. *Våtmarker i Västmanlands län*.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (**Vattendirektivet**).

Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram
<http://www.vattenmyndigheterna.se>

Övriga källor

ArtDatabanken. Artfakta, <http://artfakta.artdatabanken.se>.

ArtDatabanken. Artportalen, <http://www.artportalen.se>.

Naturvårdsverket. Kartverket Skyddad natur,
<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se>.

Naturvårdsverket. Vägledning om Natura 2000, <http://www.naturvardsverket.se>.

Rikets allmänna kartverk. Ekonomiska kartan, skala 1:10 000.

Jordbruksverket. Databasen TUVÅ, resultatet av Ängs- och betesmarksinventeringen. <http://www.jordbruksverket.se/tuva>

